

VAN ARMOEDE NAAR ARMWOEDE

Door Jos Geysels

Enkele maanden geleden maakten we in het Vlaams Parlement op een studiedag De Tussenstand of het bilan van de Decenniumdoelen 2017. Onder andere Hans Achterhuis, de Nederlandse filosoof eerder al in *De gids* geïnterviewd, schetste de historische link tussen armoede en ongelijkheid. Bea Cantillon tekende de (grote) uitdagingen uit die ons te wachten staan. Danielle Dierickx (OaSes) tenslotte confronteerde ons met enkele pijnlijke cijfers en evoluties (**zie inzet**). Ik wees de rest van de aanwezigen, onder wie de federale staatssecretaris Maggie De Block en de kabinetchef van Vlaams minister Lieten, Mevr. Magda De Meyer, op een bepaald gesprek.

Het was een gesprek dat tijdens de regeringsonderhandelingen van 2010 werd gevoerd tussen Laurette Onkelinx en Alexander De Croo. Een selectief fragment van een gesprek dat een wel bijzondere, onaangename klank krijgt als je al deze armoedecijfers in uw hoofd hebt. Alexander De Croo wou blijkbaar dat de volgende, de huidige, regering, meer bespaart op de wachtuitkeringen en de werkloosheidsuitkeringen. “Je gaat die mensen in de armoede storten”, zegt Laurette Onkelinx. “Laurette, die mensen trekken nu al maar tussen de 400 en 800 euro per maand, die zitten al in de armoede”, is het antwoord van De Croo. “En”, voegde hij eraan toe: “ik wil hen aan het werk krijgen, jij wilt hen arm houden, dat is het verschil”.

Dat was een veelzeggende conversatie. Soms zeggen een paar woorden heel veel over bepaalde veronderstellingen en, meer algemeen, de dominante politieke benadering van het armoedeprobleem. Of deze nog beantwoordt aan de realiteit - een harde realiteit voor velen - is nog maar de vraag. De realiteit is dat ondanks de toegenomen welvaart, een relatieve hoge

werkgelegenheid en veel regeringsverklaringen en –intenties, de armoede de laatste 15 jaar niet is gedaald.

De sociale ongelijkheid is wel toegenomen. De dertig procent laagste inkomens hadden in 1998 een aandeel van 10,8 procent in de inkomensmassa, in 2008 was dat 8,3 procent. Het aandeel van de hoogste inkomens evolueerde van 28,7 naar 32 procent. Er is bovendien een groeiende kloof tussen arbeidsinkomens en de sociale uitkeringen. In de jaren 1980 en 1990 is er sprake geweest van een uitgesproken erosie van de welvaarts capaciteit van alle sociale uitkeringen (werkloosheid, ziekte- en invaliditeit, pensioenen, bijstand en kinderbijslagen), in vergelijking met de lonen. De inhaalbeweging die nadien werd gemaakt, was onvoldoende om de opgelopen achterstand goed te maken.

Het is dan ook onbegrijpelijk dat in het huidige federale regeerakkoord staat dat er slechts een deel van de welvaartsenveloppe m.b.t. de uitkeringen uitgekeerd zal worden. Dat zal die kloof zeker niet verkleinen & de erosie niet stoppen. Bovendien gaat men binnenkort beginnen met ‘de degressiviteit van de werkloosheidsuitkeringen’.

Laat ons even naar de realiteit kijken. In 2010 maakte bijna een derde van de werklozen (30,4%) deel uit van een huishouden met armoederisico (4,5% van de werkende bevolking). Bij deze mensen gaat men dus besparen met als resultaat dat vele duizenden onzacht zullen landen op een minimumuitkering die voor een gezin minstens 30% en voor een alleenstaande 11% onder de Europese armoedenorm zit. Met zulke maatregelen wordt degressiviteit al vlug depressiviteit.

Werk & armoede

Hoe is het mogelijk dat men zulke maatregelen neemt terwijl men blijft herhalen de armoede te willen bestrijden? Uiteraard is het de bedoeling mensen hierdoor te activeren om werk te vinden. Nogmaals, we hebben er niks op tegen dat mensen actief aangespoord worden om werk te vinden. Werk integreert mensen in de samenleving en verschaft een inkomen. Maar hier horen ook twee kanttekeningen bij:

- het aandeel personen met een armoederisico dat een job heeft, berekend op de bevolking tussen 18 en 65 jaar, bedraagt 24,1% in 2010 tegenover 20,3% in 2006. Bovendien hebben we ongeveer 3% werkende armen. Anders gezegd, beschouw het als een opmerking voor de hogepriesters van de activering: het aantal werkende armen is dubbel zo groot als het aantal leefloontrekkers.
- en dan het aanbod van werk. Volgens het recentste rapport van het federaal Planbureau zullen er de volgende jaren meer dan 64 .000 mensen extra in de werkloosheid terechtkomen. Meer werklozen dus, meer langdurig werklozen dus.

Met dit in het achterhoofd moeten we terugkeren naar het gesprek tussen de regeringsonderhandelaars. Het is zeer twijfelachtig dat het werkaanbod significant zal toenemen, maar het is bijna zeker dat de armoede zal toenemen. Het is dus niet onbegrijpelijk dat er in de samenleving meer en meer mensen niet meer begrijpen dat men nog altijd meer reserves heeft voor de redding van banken dan voor mensen die op de reservebank van de samenleving terecht zijn gekomen.

Vandaar dat we met veel belangstelling uitkeken naar de ambities van de Vlaamse regering die zowel in haar regeerakkoord als in het VAPA ambitieuze intenties voorop stelde. Maar ook hier botsen we, en er zijn

een aantal goede maatregelen genomen, op te weinig, te weinig concreet te weinig planning en timing. “We zitten op kruissnelheid”, antwoordt minister-president Kris Peeters dan altijd. Mogen we hem eraan herinneren dat de kruissnelheid ook laag, te laag kan zijn?

Wij hebben soms de indruk dat er meer actiefiches zijn dan acties en er is de vraag of de hier wel concreet voorziene middelen, bv. de kindpremie, wel passen in dat armoedebeleid en de strijd tegen de kinderarmoede in het bijzonder. Een kindpremie dat het Centrum voor Sociaal Beleid samenvatte als: “Leuk geschenkje misschien, maar simulaties wijzen uit dat het effect op kinderarmoede vrijwel nihil zal zijn.” Wij in elk geval, en we verwijzen naar de discussies (n.a.v. decreet sociale bescherming) in het Vlaams Parlement, stellen uitdrukkelijk dat de Vlaamse regering de sociale zekerheidsystemen en sociale bijstand moet versterken. Het is ontzettend belangrijk daarin te investeren, de middelen te concentreren en niet versnipperd in te zetten.

Met Decenniumdoelen 2017 - en wij zijn de vertegenwoordigers van een breed middenveld, - hebben we een engagement opgenomen van tien jaar, van 2007 tot 2017, om de armoede te halveren. Nu wij de tussenstand opmaken blijkt dat we er nog lang niet zijn, bijlange niet. Om de armoede te halveren, zullen we onze inspanningen moeten verdubbelen. Maar niet alleen dat.

Solidariteit & emancipatie

Ik denk dat we weg moeten van een eenzijdig individueel schuldmodel, de verhullende terminologie en het medelijdendiscours. We moeten op pad gaan met trefwoorden als solidariteit en emancipatie. Anders gezegd: de problematiek politiseren! Armoede is een onderdeel van ‘het sociale vraagstuk’, is een maatschappelijk probleem van de eerste orde.

“Armoede en te grote ongelijkheid ondermijnen de samenleving”, schreef de Britse historicus Tony Judt. “Ze splitsen de samenleving in mensen die er bij horen en zij die er niet meer bijhoren. Een groep van mensen die wel in de statistieken vallen maar buiten de samenleving. Deze sociale polarisering is niet alleen strijdig met democratische gedachten en mensenrechtenbeginselen maar zal leiden tot ondraaglijke situaties.”

We zullen dus de volgende maanden en jaren ‘beweging’ moeten maken rond dat andere verhaal, waarin de strijd tegen ongelijkheid en voor herverdeling op de agenda komen. Armoede is een hard gegeven. Armoedebestrijding is dus ook een hard politiek-maatschappelijk thema. Het zal zich dus niet concentreren op de kruimels van de taart maar op de verdeling van de taart.

Armoede is geen zaak van inkomen alleen, het is een veelkoppig monster dat een brede aanpak veronderstelt. Er bestaan geen simpele, laat staan simplistische oplossingen. Maar dat betekent niet dat we geen prioriteiten moeten stellen, zoals - en dat is onze meest urgente - de verhoging van de minimumbasisuitkeringen die allemaal onder de armoedegrens vallen. Armoede mag en moet, op in vredelievende

wijze uiteraard, **armoede** worden. Minder emotie, meer commotie!

Dat zal onze taak zijn de volgende maanden, al was het maar om te vermijden dat in tijden van besparingen de armen het moeten stellen met een kleine paragraaf in een regeerakkoord, een miniem bedrag in de begroting en een prominente plaats op de wachtlijsten van de samenleving.

Jos Geysels is minister van Staat en voorzitter Decenniumdoelen 2017

“Met zulke maatregelen, zoals in het federale regeerakkoord, wordt degressiviteit al vlug depressiviteit.”

“Het is zeer twijfelachtig dat het werkaanbod significant zal toenemen, maar het is bijna zeker dat de armoede zal toenemen.”

“Wij hebben soms de indruk dat er in de Vlaamse regering meer actiefiches zijn dan acties en er is de vraag of de hier wel concreet voorziene middelen, bv. de kindpremie, wel passen in dat armoedebeleid en de strijd tegen de kinderarmoede in het bijzonder.”

* Kinderen in kansarm gezin: verdubbeld tot 8,6% op 10 jaar tijd

* 29,2% van eenoudergezinnen stelt (gezondheids)zorg uit. (Algemeen: 13%)

* Persoonlijk aandeel in ziektekosten gestegen van 526 euro (2003) tot 586 (2007)

* In België aandeel 19%, in Duitsland: 13,7%, Nederland 6,2%, Frankrijk 6,9%

* Evolutie van prijzen voor goedkoopste woningen (2005-2009): +51% (duurste woningen: +23%)

*(Bron: OASeS, http://www.ua.ac.be/main.aspx?c=*OASES&n=21965)*